

מחברת היסטוריה כתה יא'

טומי קרקעי אפיק

תוכן עניינים

	I	שואה <i>time</i>	
2	1	רפובליקת ויימאר	2
2	1.1	חח הומאים	2
2	1.2	אאוגניקה	2
2	1.2.1	בארצות הברית	2
3	1.3	עקרונות האידאולוגיה הנאצית	3
3	2	עלייתו של היטלר לשלטון	3
4	3	המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם	4
4	3.1	התקופה הראשונה - 1935 – 1933	4
4	3.1.1	צעדים מרכזיים בדרך לטוטאליטריות:	4
4	3.2	השלב השני - 1935 - חוקי נירנברג	4
5	3.3	הפלישה לפולניה	5
5	3.4	המדיניות הגרמנית כלפי יהודי פולין	5
5	3.5	הסיבות לריכוז היהודים בגטאות בפולין	5
5	3.6	התנאים בגטאות	5
6	3.6.1	קידוש החיים	6
6	3.7	מבצע ברברוסה - היטלר <i>VS</i> ברה"מ	6
6	3.8	שלבי הפתרון הסופי	6
7	II	בונים מדינה	7
7	4	רקע - מוסדות שלטון ומפלגות בישוב היהודי בתקופת המנדט	7
7	5	תנועת המרי העברי	7
7	5.0.1	פעולותיה של תנועת המרי בתחום ההעפלה	7
8	5.0.2	פעולותיה של תנועת המרי בתחום ההתיישבות	8
8	5.0.3	התפרקותה של התנועה	8
8	6	שאלת ארץ ישראל	8
8	6.1	שיקולי הבריטים בהעברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם	8
9	6.2	הדיון בעצרת האו"ם בארץ ישראל	9
9	7	הסכמי שביתת הנשק	9

9	מניעי הצדדים לחתום על ההסכמים	7.1
10	דה-קולוניזציה	8

חלק I

שואה time

1 רפובליקת ויימאר

1.1 חזק הומואים

גרמניה של 1919, בזמנים אלו רפובליקת ויימאר אוסרת בין היתר על משכב זכר. מגנוס הירשפלד - ראש המכון לחקר המיניות, מוציא סרטון תעמולה המביא גישה נגדית לטיפול המרה.

גבריות "בריאה"	גבריות "סוטה"
משיכה לנשים	אסרטיביות בהתעקשות לאורח חיים שונה
חברותי	מתבודד
לצאת לבלות	משקיע בלימודיו
אסרטיבי	לבטים וחוסר יכולת להשלים עם מצבו
דומיננטי	משיכה למינך היא דבר מלוכלך ולא בריא
תורם לחברה	

1.2 אאווגניקה

דארוויניזם גורר עקרונות של השבחת גזע. האאווגניקה היא הפסאודו-מדע שמיישם את אותם עקרונות על בני אדם. אאווגניקה חיובית - עידוד רבייה של אנשים "מוצלחים" זה עם זה. אאווגניקה שלילית - מניעת רבייה של אנשים "פגומים". לעתים על ידי עיקור. לאנשים "פגומים" היו בין היתר:

- מחלות נפש
- נטייה להתמכרות
- שכרות
- עיסוק בזנות

1.2.1 בארצות הברית

בארצות הברית נוסו גם אאווגניקה חיובית וגם שלילית. חיובית - בין היתר בתחרויות של "המשפחה הטהורה ביותר". מאז שנות ה-20. שלילית - העברת חוקים ברובן המוחלט של המדינות (states) המאפשר להן לעקר אנשים "בעייתיים", לעתים גם בלי ידיעתם. ב-1924 במשפט *Buck vs. Bell* (שהפכה לחוק כמובן) הועתקה בחלקים מאוד גדולים לחוק שהעבירו הנאצים.

1.3 עקרונות האידיאולוגיה הנאצית

שלילת הדמוקרטיה	עקרון המנהיג	אנטישמיות מודרנית
שלילת הקומוניזם	עקרון ה"פולק"	מרחב המחיה

אנטישמיות מודרנית:

- המאבק ביהודי הוא מאבק לטובת האנושות
- זיהוי מלחמה יהודית בת מאות שנים להשתלט
- זיהוי של היהדות והבולשביזם

מרחב המחיה:

- הצורך של העם הגרמני לטריטוריה גדולה ופוריה יותר שתאפשר לגזע הארי לשגשג.

על פי היטלר הגזע הארי זקוק למרחב נוסף שבו יוכל לשגשג ולמלא את תפקידו כמנהיג האנושות. המרחב הזה יימצא מזרחית לגרמניה, בארצות הסלבוניות כצ'כוסלובקיה, רומניה, בולגריה פולין וכו'. ארצות אלו העשירות במשאבי טבע לא מנוצלות כראוי כיום מכיוון שהן נשלטות ע"י הגזע הנחות. לאחר כיבוש מרחב המחיה יקימו בו הנאצים "סדר חדש":

- הארים ישלטו ברייך ובכל המשאבים בו. יקדמו בעזרת כישוריהם את האנושות קדימה.
- הסלאבים ישועבדו לגזע הארי ויעבדו בעבודות פיזיות.
- היהודים יגורשו והרייך יהיה נקי מהם.

שלילת הקומוניזם:

על פי התפיסה הקומוניסטית בני האדם שווים בערכם וזכאים להזדמנות שווה לפרנסה, לכבוד ולזכויות בסיסיות. התחרות שקיימת בעולם הקפיטליסטי מקדמת את החזקים, מחלישה את החלשים ויוצרת אי שוויון שאינו מוסרי. ביטול הקניין הפרטי ימנע תחרות שכזו ויאפשר חלוקה צודקת של המשאבים בין בני האדם. כך יתאפשרו חיים בכבוד ושוויון.

בין התפיסות הללו קיימות מספר סתירות. בבסיסה של התפיסה הנאצית עומד חוסר השוויון בין הגזעים - ולכן על הגזע העליון לקבל יותר, על חשבון הגזע הנחות.

מעבר לכך, הנאצים מאמינים שלפערים יש סיבה - אם ילד נכשל בחייו הבוגרים זה בגלל שהוא נולד נחות. יש צורך לקדם את האנושות ולכן על החזקים לשגשג ולשלוט ועל החלשים להיחלש אף יותר.

שלילת הדמוקרטיה:

.....

2 עלייתו של היטלר לשלטון

היטלר הצטרף ל-"מפלגת הפועלים הגרמנית" בשנת 1919. מהר מאוד התקדם בסולם הדרגות והפך ליושב ראש המפלגה.

הוא משנה את שם המפלגה ל-"מפלגת הפועלים הגרמנית הנאציונל-סוציאליסטית". המצע הראשון של המפלגה פורסם בשנת 1920 וכלל את הסעיפים הבאים:

- ביטול חוזה ורסאי
- ביטול השיטה הפרלמנטרית
- מתן אזרחות גרמנית רק למי שדם ארי זורם בעורקיו
- המדינה אחראית קודם כל לאזרחיה ועליה לגרש את הזרים שחיים בשטחה
- האזרחים מחוייבים להתגייס לטובת המדינה ולצרכיה
- יש להלאים מפעלים רוחניים ולהפוךם לרכוש מדינה
- חינוך ובריאות יסופקו חינם ע"י המדינה
- המדינה תלחם באבטלה ותדאג לספק עבודה לכל דורש

3 המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם

30 בינואר 1933 - עלייתו של היטלר לשלטון.
ניתן לחלק את תקופת שלטונו של היטלר לשלוש תתי תקופות:

3.1 התקופה הראשונה - 1933 – 1935

מתחילה בעלייתו של היטלר לשלטון ונגמרת ב־1935 בחוקי נירנברג.

תהליך ההשתלטות של הנאצים על גרמניה והפיכתה למדינה טוטליטרית נמשך כשנתיים וכוונה "תהליך האחדה" (= הנאציפיקציה). במהלכו נוטרלו כל המוסדות והגופים (הרייכסטאג, מערכת המשפט, הצבא, המפלגות, האיגודים המקצועיים, הכנסייה ומשרת הנשיא) כמוקדי כוח עצמאיים ובלתי תלויים.

3.1.1 צעדים מרכזיים בדרך לטוטאליטריזם:

- 28 בפברואר 1933, שריפת בניין הרייכסטאג: שבוע לפני הבחירות הוצת בניין הרייכסטאג. הנאצים האשימו את הקומוניסטים בהצתה. השריפה שימשה עילה לנאצים לבצע מאסרים המוניים בקרב יריביהם הפוליטיים. הוצאו צווים ונחקקו חוקים אנטי דמוקרטיים, אשר פגעו בחירויות הפרט. החקיקה לוותה בשימוש בטרור ובאלימות נגד מפלגות, ארגונים ויחידים.
- במסגרת חקיקה אנטי דמוקרטית זו הוצא "צו חירום להגנת העם והמדינה": הטלת מגבלות על החופש האישי, על חופש הביטוי וחופש העיתונות. הוטלה צנזורה שהביאה לסגירתם של עיתונים, נאסרו אסיפות פוליטיות, פוטרו עובדים, נערכו חיפושים, נחרס רכוש ונערכו מעצרים המוניים ללא משפט וללא הגבלת זמן.
- 23 במרץ 1933 "חוק ההסמכה": חוק זה העניק לממשלה זכות לחוקק חוקים ולתקן חוקים ללא אישור הרייכסטאג למשך 4 שנים גם אם הם סותרים את החוקה. החוק התקבל ברוב גדול משום שלמפלגות המשאל לא הותר להשתתף בפעולות הרייכסטאג ולהעצביו. החוק הפקיע את סמכויות הפרלמנט ואת כוחו של הנשיא וריכוז כל סמכויות החקיקה בידי היטלר. החוק ביטל הלכה למעשה את חוקת ויימאר ואת השיטה הפרלמנטרית. הרייכסטאג הפך "חותמת גומי" לצעדי הנאצים.
- "חוק השבת הפקידות על כנה"
- יום החרם
- "ליל הסכינים הארוכות"
- "חוק האחדה"

3.2 השלב השני - 1935 - חוקי נירנברג

- "חוק אזרחות הרייך": אזרחות גרמנית תוענק רק לבעלי דם גרמני-ארי בלבד. נשללו זכויותיהם הפוליטיות המשפטיות של היהודים והם הפכו מאזרחים שווי זכויות לנתינים.
- "החוק להגנת הדם הגרמני והכבוד הגרמני": נאסר על יהודים להינשא לארים; זוגות מעורבים יופרדו; נאסר על יהודים לקיים יחסי מין עם ארים; ...
- קביעת הגדרה: "מיהו יהודי" - זה ששלושה מהורי הוריו יהודים (סבים וסבתות).

בתקופה שקדמה לחוקי נירנברג וגם בתקופה שלאחריה (עד פרוץ מלחה"ע 2) התמקדו הנאצים בעיקר בתעמולה ובצנזורה. המטרה העיקרית שלהם הייתה "לטהר" את המדינה מהמתנגדים לדרכו של היטלר, ולהבטיח שהתרבות כולה מבוססת על האידיאולוגיה הנאצית.

ליל הבדולח 8-9.11.1938

3.3 הפלישה לפולניה

ב־1.9.1939 פולש הצבא הגרמני לפולין במטרה לכבוש אותה מהר ככל האפשר ולנצל את שטחה לטובת מרחב המחיה של הגזע הארי.

ע"פ תורת הגזע שעליה נשענת האידיאולוגיה הנאצית, העמים הסלאביים אמורים לשרת את הגזע הארי. בהתאם להסכם הסודי ריבנטרופ-מולוטוב¹ סופח השטח המזרחי עבור ברה"מ. השטח של פולין שסופח על ידי גרמניה נקרא "גנרלגוברנאמן", שם הוקם בדיעבד הרוב המכריע של מחנות ההשמדה.

3.4 המדיניות הגרמנית כלפי יהודי פולין

בעקבות כיבוש פולין נאלצו כעת הגרמנים להתמודד עם מספר גדול של יהודים שהתווספו לשטח שלטונם (כ-3 מיליון). חזונו של היטלר היה לחסל את היהדות, אך הוא לא נתן הוראה ברורה כיצד לעשות זאת.

לכן, המערכת השלטונית כולה, בעיקר בגנרלגוברנאמן, ניסתה כל העת לכוון את דעתו של הפיראט ולמצוא דרכים "לטפל" ביהודים.

ניתן לחלק את היחס ואת המדיניות של הגרמנים כלפי יהודים בפולין לשלושה תחומים:

- צווים - עם כיבוש פולין הוצאו צווים כנגד היהודים הנוגעים לכל תחומי החיים:
 - על היהודים לענוד סרט / תלאי על מנת שיוזהו אותם
 - על היהודים להצהיר על רכושם ולמשוך סכום מוגבל של כסף בכל תקופת זמן מחשבון הבנק שלהם
- טרור - היהודים נשלחו לעבודות בכפייה והותקפו ברחובות בצורה אלימה על ידי חיילים נאצים מסיבות שונות ומגוונות. בנוסף בתי כנסת רבים נהרסו כליל.
- אגרת הבזק - פורסמה ב-21 לספטמבר 1939 והיא מספקת מענה לחיילי האיינגזרופן²

3.5 הסיבות לריכוז היהודים בגטאות בפולין

סיבות רשמיות	סיבות אמיתיות
בידוד היהודים בכדי להגן עליהם מהסביבה העויינת	ריכוז היהודים בכדי להקל על ביצוע השלב הבא - שילוחם למחנות ההשמדה
בידוד היהודים בכדי למנוע מהם "להשתלט על העולם" (הפרוטוקולים של זקני ציון)	לגרום לתמותה "טבעית" בקרב היהודים
למנוע התפשטות של מחלות	בידוד היהודים בכדי למנוע התבוללות

3.6 התנאים בגטאות

1. **צפיפות** - הצפיפות בגטאות הייתה גבוהה במיוחד, כאשר מספר משפחות היו מצטופפות בחדר אחד (לעיתים היו ישנים בתורות כי לא היה מקום לכולם). הצפיפות היא הגורם לשאר התנאים הבעייתיים פרט לרעב, כגון תנאי התברואה הירודים והמחלות.
2. **רעב** - הנאצים הקצו כ-200 קלוריות לאדם, כמות שלא ניתן להתקיים איתה. אנשים שרדו רק בזכות הברחות המזון אל הגטו (תפקיד חשוב לילדים).
3. **מחלות** - בגטו התפרצו מחלות רבות ללא יכולת מענה אמיתית. אמנם היו בגטו בתי חולים שתופעלו על ידי מתנדבים, אך לאלו לא היו אמצעים.
4. **קור** - בגטו לא היו את האמצעים להתמודד עם הקור המזרח אירופאי ולכן הרבה מאוד אנשים מתו גם כתוצאה מהקור. לא הייתה הסקה, לא היו מספיק מעילים / שמיכות וכו'

¹שרי החוץ של שתי המדינות, בהתאמה
²יחידות המבצע

5. **תברואה** - לא היו תנאי תברואה סבירים בגטו, ומעבר לריחות הנוראים, התנאים גרמו לזירוז תפוצת המחלות.

אף על פי כן התקיימו בגטו חיי תרבות:

- תנועות נוער
- בתי ספר
- תיאטראות

3.6.1 קידוש החיים

מונח שנטבע במהלך השנות בגטאות בפולין ולפיו יש בעת הקשה הזאת לקדש ראשית את החיים ורק לאחר מכן את השם (קיום מצוות). את המונח טבע הרב ניסנבאום. משמעות המונח בפועל היא שיש לעשות כל מה שאפשר על מנת לשרוד, כולל חילול השם. בגטאות רבים הוציאו לפועל את הגישה הזו בכך ששמרו על חיי תרבות שמטרתם לאפשר לתושבי הגטו לשמור על שפיותם.

3.7 מבצע ברברוסה - היטלר VS ברה"מ

הקשר בין תחילת ההרג ההמוני של היהודים למלחמה בברית המועצות נפתח ביוני 1941 ונחשב לאחד המהלכים החשובים ביותר במלחמה. סיבות:

- מימוש "מרחב המחיה"
- חיסול הקומוניסטים (אידיאולוגי)
- חיסול פיזי של היהדות הקומוניסטית

עם תחילת מבצע ברברוסה החל גם הרג המוני מכוון של יהודים באזורים שנכבשו. לכך יש מספר סיבות:

- כעת מספר היהודים שנכבשו תחת שלטון הנאצים שוב גדל בצורה משמעותית (בין 2 ל-3 מיליון).
- היטלר ובכירי המפלגה הנאצית ראו בפלישה לברית המועצות הזדמנות לחיסול הקומוניזם (ניצחון אידיאולוגי).
- חיסול מעשי (פיזי) של היהודים הקומוניסטים

3.8 שלבי הפתרון הסופי

1. תחילת ההרג ההמוני - בורות ירי.

- (א) יחידות האייזנצגרופן שעוקבות אחרי יחידות הוורמאכט ו-"מנקות" את השטח על פי פקודת הקומיסארים.
- (ב) מאופיין בבלבול בשטח, לעתים נרצחים רק גברים ולפעמים גם ילדים ונשים.
- (ג) רק יהודי ברה"מ נרצחים בשלב זה.

2. תחילת הרג שיטתי ומוסדר - משאיות גז + מחנות השמדה ראשונים.

- (א) אותן יחידות (אייזנצגרופן) אשר מדווחות על קושי ברצח בבורות הירי מבצעות את ההרג עם משאיות גז.
- (ב) מחנה ההשמדה הראשון מוקם: חלמנו (גם בו אין תאי גזים, רק משאיות) - במחנות הראשונים אין סלקציה, כולם נשלחים להשמדה מיד.
- (ג) נרצחים גם יהודי פולין - הגנרלגוברנמן והשטח שסופח לגרמניה.

3. ההחלטה הסופית לרצוח את כל יהודי אירופה - מחנות השמדה - תאי גזים

- (א) בעקבות ועידת ואנוה (ינואר 1942), הוחלט להשמיד באופן שיטתי ומסודר את כל הקהילות היהודיות באירופה, באמצעות שילוח למחנות השמדה.
- (ב) במחנות שהוקמו בשלב זה, הייתה סלקציה מי שנחשב כשיר, עבד. למשל: אושוויץ-בירקנאו.

חלק II

בונים מדינה

4 רקע - מוסדות שלטון ומפלגות ביישוב היהודי בתקופת המנדט

1. אסיפת הנבחרים - הגוף המחוקק של היישוב היהודי בארץ ישראל שנקרא "כנסת ישראל". באסיפה השתתפו נציגים מהמפלגות המרכזיות שפעלו ביישוב היהודי באותה תקופה.
 2. ועד לאומי - הגוף המבצע שנבחר מתוך אסיפת הנבחרים וניהל את ענייני היישוב באופן שוטף.
 3. הנהלת הוועד הלאומי - גוף מצומצם עוד יותר שפעל מול שלטון המנדט הבריטי וייצג את היישוב הלאומי מולו.
 4. מפלגות:
- (א) גוש מפלגות הפועלים - נשען על המפלגות שהקומו בימי העליות הראשונות כגון "הפועל הצעיר" ו-"פועלי ציון".
- (ב) גוש מפלגות מרכז וימין - בראשן המפלגה הרוויזיוניסטית של זאב ז'בוטינסקי, שדגלה בשינוי ביחס אל השלטון הבריטי.
- (ג) גוש המפלגות הדתיות - תמכו בהטמעת רוח התורה ביישוב היהודי

בתגובה לליל הגשרים מחליטים הבריטים לפעול בכדי להחליש את כוחה של תנועת המרי העברי ולהוכיח מחדש את עליונותם. וכך, ביום שבת ה-29 ביוני לשנת 1946 (שבת השחורה), פושטים כוחות הצבא והמשטרה הבריטיים על יישובים שונים שהיו ידועים כמוקדים של המחתרות.

במקביל, הוטל עוצר על ערים מרכזיות כגון תל אביב וירושלים ונאסרו כניסה ויציאה מגבולות השטח המנדטורי. במסגרת פשיטה זו נעצרו אלפי פעילים של המחתרות השונות והוחרם נשק רב.

מעבר לכך שאירועי השבת השחורה פגעו ביכולתה של תנועת המרי להמשיך את פעילותה, הייתה להם גם משמעות מנטלית חשובה על היישוב היהודי, והיא גרמה ליישוב היהודי להבין מחדש את סדרי הכוחות בינם לבין הבריטים.

5 תנועת המרי העברי

5.0.1 פעילותיה של תנועת המרי בתחום ההעפלה

על מנת להתגבר על ההגבלות הבריטיות בנוגע לעלייה היהודית לארץ ישראל, פועלת תנועת המרי להבאת יהודים באופן לא חוקי (העפלה).

עם סיום מלחמת העולם השני, חשבותיה של ההעפלה אף מתגברת לנוכח העובדה שניצולי שואה רבים (עקורים) מבקשים לעלות לארץ.

בשנים בהן פעלה תנועת המרי העברי, הגיעו לארץ ישראל עשרות של ספינות מעפילים, אך מרביתן נתפסו על ידי הבריטים. המעפילים נשלחו חזרה לארץ המוצא של האונייה, או למחנות מעצר יעודיים.

ההשפעה המרכזית של מפעל ההעפלה לא הייתה בעיקרה ההשפעה המספרית - אלא אחת מוסרית ואידיאולוגית, שהבהירה שיש ביכולת התנועה לשמור על העם ולפעול לטובתו.

חשיבות:

- העלאת ניצולי שואה לארץ
- תחושת מסוגלות ומפגן כוח
- העלאת מודעות עולמית לבעיית העקורים

אקסודוס - "יציאת אירופה"

- 4,500 פליטים
- רובם ניצולי שואה
- מצרפת לארץ
- תכנון ידוע מראש גם על ידי הבריטים
- הבריטים אורבים בארץ ותוקפים את הספינה - שלא היה עליה הרבה נשק אם בכלל
- מוסתת לנמל חיפה ומשם מחזירים אותה לאירופה - הפליטים חוזרים לגרמניה

5.0.2 פעילותיה של תנועת המרי בתחום ההתיישבות

מבצע 11 הנקודות בנגב - מופיע בעמוד 81 בספר.

5.0.3 התפרקותה של התנועה

יש שלושה גורמים להתפרקות התנועה:

- חילוקי דעות אידיאולוגיים - בין המחתרות השונות הלכו והתעמקו חילוקי הדעות האידיאולוגיים בנוגע להמשך המאבק בבריטים. חשוב לציין כי הפיצוץ במלון המלך דוד המחיש היטב את הפער בין המחתרות בהקשר זה. שתי האידיאולוגיות שעמדו על הפרק הן (עמוד 79):
 - "מאבק צמוד" - מאבק צמוד מטר, לסלק את הבריטים ותו לא. גישה נקודתית ומתונה יותר
 - "מאבק רצוף" - מאבק מתמשך שלא ייפסק עד העפת הבריטים והקמת מדינה. עד אז נלחמים בכל חזית. גישה יותר תוקפנית ואלימה.
- פיצוץ מלון המלך דוד - פיצוץ המלון ביולי 1946 היה הקש ששבר את גב הגמל בהקשר האידיאולוגי - הפגיעה באזרחים ועצם הרעיון של הפיצוץ זעזע את חברי ההגנה והדגיש את חילוקי הדעות בין התנועות.
- אירועי השבת השחורה והשפעתם - בעקבות אירועי השבת השחורה החליטה הסוכנות היהודית על פירוקה הרשמי של תנועת המרי העברי. זאת מכיוון שבכירים בסוכנות הגיעו למסקנה שהנוק עלה על התועלת (מוות של אנשים, חוסר סיכוי לנצח, שם רע בעולם).

6 שאלת ארץ ישראל

6.1 שיקולי הבריטים בהעברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם

קיימים מעל 4 שיקולים, אך נתמקד אך ורק בארבעה בכיתה:

- מצבה של בריטניה לאחר מלחה"ע 2 - פגיעה אדירה בכוח הצבאי והכלכלי של האימפריה הבריטית בעקבות מלחמת העולם השנייה. אין לה יותר משאבים כלכליים להחזיק ולממן את השלטון המנדטורי בארץ ישראל.
- מעמד בריטניה במזרח התיכון - בריטניה לא רצתה להיות זו שמכריעה בסכסוך היהודי-פלסטיני בארץ ישראל, על מנת שלא לאבד את מעמדה בקרב המדינות הערביות במזרח התיכון. לכן היא העדיפה להעביר את ההחלטה לידי האו"ם.
- אכזבה מעמדת ארצות הברית - בריטניה לא רצתה להיות מסוכסכת עם ארה"ב בשאלת ארץ ישראל וחשבה שהעברת השאלה לאו"ם תגרום לאמריקאים לחשוש מכך שהם ייאלצו להיות יותר מעורבים באזור ולסגת מרצונם להקים מדינה יהודית.
- שיקול תדמיתי - תדמיתה של בריטניה נפגעה קשות בשנות השלטון המנדטורי בארץ ישראל (למשל - אקסודוס). בנוסף הממשלה הבריטית ספגה ביקורת קשה מבית, כאשר הציבור והעיתונות דרשו ממנה לסיים את המאבק המיותר בארץ ישראל.

חומר למבחן

- פעולותיה של תנועת המרי העברי בתחומים - צבאי, העפלה, התיישבות. כולל דוגמאות (ליל הגשרים, 11 נקודות ועוד...)
- תגובת הבריטים לפעילות התנועה - שבת השחורה
- שיקולי הבריטים בהעברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם, כולל הדיון בעצרת הכללית ונאום גרומיקו (שר החוץ הסובייטי).

6.2 הדיון בעצרת האו"ם בארץ ישראל

בעצרת האו"ם הוחלט על הקמת ועדה מיוחדת שתדון בשאלת ארץ ישראל - ועדת אונספו. הוועדה הורכבה מ-11 נציגים שסיירו בארץ במחנות העקורים ושוחחו עם אנשי צבא בריטים. בפני הוועדה הופיעו נציגי ההנהגה הציונית, ביניהם יור ההסתדרות היהודית, חיים ויצמן, אבל נציגי ההנהגה הערבית סירבו להיפגש עם חברי הוועדה, זאת בטענה כי עצם המחשבה על הקמת מדינה יהודית לא מקובלת עליהם. גרומיקו, שלפיו ממשלתו תומכת ברעיון של הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל זאת לאור הסבל הגדול שחווה העם היהודי בתקופת המלחמה. גרומיקו מאשים את הכוחות הפשיסטיים (בעיקר את הנאצים) במצב שאליו נקלעו היהודים, ומתוך מחשבה

7 הסכמי שביתת הנשק

ההבדלים בית שביתת נשק להסכמי שלום:

- **המטרה** - מטרתו של הסכם שביתת נשק היא להבטיח את הפסקת הלחימה בפועל ובדרך כלל טווח הזמן שלו איננו ארוך כי הוא אמור להוביל לחתימה על הסכם שלום. לעומתו, הסכם שלו מבטיח לא רק אי לחימה אלא גם יצירת שיתופי פעולה בין המדינות בתחומים שונים.
- **קביעת גבולות** - הסכם שביתת נשק אינו עוסק בסוגיית הגבולות בין הצדדים, לעומת הסכם שלום שבו הגבולות בין המדינות החתומות נקבעים במפורש. הסכם שלום אמור להיות קבוע ותוקפו לא אמור לפוג.

7.1 מניעי הצדדים לחתום על ההסכמים

מניעי הערבים:

- **המצב בשטח** - בשלב ד' של המלחמה ובעקבות מבצעי ההכרעה נבלמו למעשה כל צבאות ערב שנלחמו על אדמת ישראל. צבאות אלה חששו מתבוסה מוחלטת ולכן העדיפו לחתום על הסכמי שביתת נשק.
- **רצון להתכונן לסיבוב נוסף** - מדינות ערב קיוו ושאלו לצאת להפוגה על מנת להתאושש ולהתכונן למלחמה נוספת שבה הם יצליחו לגבור על הצד היהודי ולהשיג הישגים משמעותיים.
- **משבר כלכלי ומדיני** - מדינות ערב השקיעו כספים רבים בלחימה בישראל. עובדה זו לצד תסיסה חברתית ומשברים פנימיים (ביניהם בעיית הפליטים) גרמה להם לרצות להפסיק את הלחימה.

מניעי היהודים:

- **המצב בשטח** - העליונות בשטח הייתה ניכרת בשלב זה של המלחמה ולמעשה היישוג היהודי אף השיג הישגים נרחבים יותר מכפי שציפה. לכן הישוב העדיף להפסיק את הלחימה כדי לא ליצור מצב בו ההישגים האלו מתבטלים.
- **אבידות בנפש** - במהלך הלחימה נהרגו כ-6000 לוחמים בצד הישראלי - אחוז מכלל האוכלוסיה היהודית בארץ. לכן, מחירם של אותם הישגים נאים, היה כבד מנשוא והיה רצון ואף צורך בהפסקת הלחימה.
- **מניע כלכלי** - הלחימה דרשה השקעה רבה של כסף ומשאבים (נשק, ציוד צבאי וכו'), מה שעצר כמעט לחלוטין את פיתוחו של היישוב היהודי בארץ ישראל. בקרב השלטון והאזרחים התחזקה התחושה שכדאי להפסיק את הלחימה כדי לאפשר השקעה בפיתוחו של היישוב באמצעים כלכליים.

הקו הירוק הוא כינוי לגבולות שניתנו לארץ ישראל בתום מלחמה העצמאות וזאת בהתאם למצב הקיים בשטח עם הפסקת הלחימה. הוא כונה כך כי במעמד החתימה על הסכמי שביתת הנשק, ונחתם עם סוריה לבנון ירדן ומצרים. הגבולות האלו החזיקו מעמד עד מלחמת ששת הימים.

